

14. Круцевич Т. Ю. Теория и методика физического воспитания. – К. : Олимпийская литература, 2008. – Том 2. – 368 с.
15. Меньших О. Е., Костогриз-Куликова Н. В., Петренко Ю. О. Новітні фітнес-технології у роботі спортивних секцій вищих навчальних закладів : навч.-метод. посіб. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2014. – 84 с.
16. Усатова І. А., Цаподой С. В. Сучасні фітнес-технології, як засіб виконання завдань з фізичного виховання для студентів з порушенням у стані здоров'я : навч.-метод. посіб. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2014. – 88 с.
17. Усачов Ю. Особливості формування оздоровчих фітнес-систем // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – К. : Олімпійська література, 2006. – № 2. – С. 66–70.
18. Хоули Эдвард Т. Оздоровительный фитнес. – К. : Олимпийская литература, 2000. – 367 с.
19. Cureton T. K. Physical fitness and dynamic health. – New York, Dial Press. – 1995. – 180 p.
20. Klafs C. E. Modern principles of Athletic Training. – St. Louis, 1981. – 200 p.
21. Wade J. Personal training / Fitness – fur ein neues lebens gefuhl. – Munchen. – 1996. – 160 p.

Reference

1. Balsevich V. K. (1987), "Physical activity of a person", K. : Health, 1987, 224 p.
2. Biletska V. V. (2013), "Physical education. Health Fitness : Workshop", K. : NAU, 52 p.
3. Borilkevich V. E. (2003), "About the identification of the concept of "fitness" // Theory and practice of physical culture, № 2, P. 45–46.
4. Goncharova N., Ushichenko V., Denisova L. (2012), "Use of modern information technologies in the field of health fitness" // Physical education, sport and health culture in modern society: Volyn. nats. uni. of the name of Lesia Ukrainka, P. 163–167.
5. Griban G. P. (2009), "Life activity and motor activity of students [monograph]", Zhytomyr : View of "Ruta", 594 p.
6. Grigoriev V.I. (2010), "The fitness culture of students : theory and practice: a manual", St. Petersburg : Publishing house of St. Petersburg, GUEF, 228 p.
7. Denisova L. V., Khmel'nitskaya I. V., Kharchenko L. A. (2008), "Measurements and methods of mathematical statistics in physical education and sports", K., 127 p.
8. Zinchenko V. B., Usachov Yu. O. (2011), "Fitness technologies in physical education: study. allowance", K.: NAU, 152 p.
9. Ivashchenko L. Ya., Blagiy A. L., Usachev Yu. A. (2008), "Programming of classes with health-improving fitness", K. : Science world, 198 p.
10. Ivchatova T. V. (2011), "Health and motor activity of a person", K. : Science World, 260 p.
11. Ivanochko V. V., Gribovsky I. B., Music F. V. (2014), "Health fitness in the physical education of students of the educational section of physical rehabilitation: a manual", Lviv: LDUFK, 127 p.
12. Ivchatova T. V. (2010), "Information technologies in the physical education of student youth" // Pedagogics, psychology and medical-biological problems of physical education and sports, № 9, P. 34–37.
13. Krusevich T. Yu. (2003), "Theory and method of physical education", K. : Olympic literature, Vol. 1, 424 pp.
14. Krusevich T. Yu. (2008), "Theory and method of physical education", K. : Olympic literature, Vol. 2, 368 p.
15. Lesser O. E., Kostogriz-Kulikova N. V., Petrenko Yu. O. (2014), "The latest fitness-technologies in the work of sports sections of higher educational institutions : educational method. manual", Cherkasy : ChNU named after Bogdan Khmelnytsky, 84 p.
16. Usatova I. A., Tsapodoy S. V. (2014), "Modern fitness technology as a means of performing physical education tasks for students with a disorderly condition : a teaching method. manual", Cherkasy : ChNU named after Bogdan Khmelnytsky, 88 p.
17. Usachev Yu. (2006), "Features of the formation of health fitness systems" // The theory and methods of physical education and sport, K. : The Olympic literature, № 2, P. 66–70.
18. Hawley Edward T. (2000), "Wellness Fitness", K. : Olympic literature, 367 pp.
19. Cureton T. K. (1995), "Physical fitness and dynamic health", New York, Dial Press, 180 pp.
20. Klafs C. E. (1981), "Modern principles of Athletic Training", St. Louis, 200 p.
21. Wade J. (1996), "Personal training. Fitness – fur ein neues lebens gefuhl", Munchen, 160 p.

Кільницький О.Ю.
викладач

Херсонський державний університет, м. Херсон

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МУЛЬТИСПОРТУ: ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ

Мультиспорт – це вид спорту, який останній час стає все більш популярним на теренах України та в світі загалом. В ході становлення та розвитку мультиспорту сформувались ряд понять які в свою чергу характеризують певний вид гонку. В статті висвітлюється історичні аспекти розвитку мультиспорту в Україні та світі.

Отримані результати анкетування дали змогу більш чітко тлумачити основні терміни, та дадуть можливість розрізнити мультиспортивні змагання за структурою, яку пропонують учасникам організатори гонки. Також в статті проаналізовано динаміку участі спортсменів в мультиспортивних змаганнях України, охарактеризовано види дистанцій та засоби руху спортсменів в ході гонки.

Ключові слова: мультиспорт, пригодницькі перегони, мультигонки, спортивний туризм, похід, змагання, види туризму.

Кильницький А.Ю. Исторические аспекты мультиспорта: вопросы терминологического аппарата.

Мультиспорт - это вид спорта, который последнее время становится все более популярным на территории Украины и в мире в целом. В ходе становления и развития мультиспорта сформировалось ряд понятий, которые в свою очередь характеризуют определенный вид гонок. В статье освещаются исторические аспекты развития мультиспорта в Украине и мире. Полученные результаты анкетирования позволили более четко толковать основные термины и дадут возможность различать мультиспортивные соревнования по структуре, которую предлагают участникам организаторы гонки. Также в статье проанализирована динамика участия спортсменов в мультиспортивных соревнованиях Украины, охарактеризованы виды дистанций и средства движения спортсменов в ходе гонки.

Ключевые слова: мультиспорт, приключенческие гонки, мультигонка, спортивный туризм, поход, соревнования, виды туризма.

Kilnitskyi O. Historical aspects of multisport: questions of terminology. Multisport is a kind of sport that is becoming increasingly popular in Ukraine and the world altogether. A number of concepts have emerged during the formation and development of multisport. These concepts characterize a certain type of racing. The article covers historical aspects of multisport development in Ukraine and in the world. The results that were obtained in the questionnaire have made it possible to more clearly interpret the main terms. It will enable the ability to distinguish the differences between the various multi-sport competitions according to the structure offered by the race organizers. Also the article analyzed the athletes participation dynamics in multisport competitions of Ukraine. It also describes the types of distances and the means of movement of athletes during the race.

Keywords: multisport, adventure racing, multisport racing, sports tourism, camping, sporting competition, types of tourism.

Постановка проблеми. Мультиспорт це – один із екстремальних видів спорту, що передбачає подолання дистанції в природних умовах за допомогою карти з використанням різних засобів пересування та в ході проходження дистанції вирішувати різні технічні етапи які входять в програму змагань.

Мультиспортивні змагання в останнє десятиліття стають все більш популярним і доступним екстремальним видом спорту в Україні та світі. Ця популярність мультиспортивних змагань насамперед забезпечується елементами несподіванки, а також різноманітністю і відсутністю заздалегідь встановлених рамок. Розробники гонок намагаються урізноманітнити проходження дистанції незвичайними засобами пересування, постановкою цікавих маршрутів в мальовничих куточках району гонки або розробкою несподіваних завдань, які необхідно виконувати спортсменам.

За своїм змістом мультиспортивні змагання, як правило, насичені різними способами пересування: переміщення по пересіченій місцевості (бігом, на велосипеді, на байдарці чи катамарані, тощо), орієнтування на місцевості, подолання природних перешкод за допомогою спеціального альпіністського спорядження. При цьому команди повинні подолати значну відстань за невеликий проміжок часу (наприклад 600 км за 4-5 днів). В процесі формування та проведення таких змагань у світі склалося декілька понять: мультиспорт, пригодницькі перегони, мультигонки. Але їх тлумачення в залежності від території проведення гонок трактується по різному. Тому проблема полягає в тому, щоб визначити більш повне тлумачення цих термінів, що використовуються, як учасниками змагань, глядачами, науковцями, так і засобами масової інформації.

Аналіз літературних джерел. В аспекті досліджуваної проблеми є певні публікації. Так, А.В. Бабкін [1] серед екстремальних видів туризму виділяє X-гонки і зазначає, що їх ще називають мультиспорт, екстремальні або пригодницькі гонки. Соціологічні передумови виникнення та розвитку видів екстремального туризму досліджували Н. Базилевич та О. Івченко [2]. Робота Н.С. Сахнової (2009) присвячена питанням розвитку екстремального туризму в Криму [8]. Балаклейцев С.А. вивчав адаптивні реакції й розробляв організаційно-методичні принципи безпеки при заняттях мультиспортом в умовах середньо - і високогір'я [3]. Актуальність теми підсилюється недостатністю досліджень в цьому напрямку. Тому тема є актуальною.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу літератури та практичного досвіду розглянути тлумачення термінів: «Мультиспорт», «Мультигонки», «Пригодницькі гонки».

Виклад основного матеріалу дослідження. В якості точки відліку для пригодницьких гонок іноді називають дводенний «Карриморський міжнародний гірський марафон» (англ. Karrimor International Mountain Marathon), що вперше відбувся у 1968 році і регулярно проводиться й до цих пір. Правила марафону передбачають участь команди з 2-х осіб, що повинна перетнути вказану гірську місцевість протягом 2-х днів, несучи на собі необхідний запас продуктів і спорядження.

У 1980 році в Новій Зеландії були проведені змагання «Alpine Ironman» (англ.) Учасники – індивідуали, які бігом, на плаву і на лижах рухалися до фінішу. Пізніше, в тому ж році, організатор «Alpine Ironman» Робін Джудкінс (англ. Robin Judkins) реалізував проект відомої гонки «Від берега до берега» (англ. Coast to Coast), яка включала в себе багато елементів сучасних пригодницьких гонок, такі як: біг на роликах, гірський велосипед, веслування [7]. Сучасний етап пригодницьких перегонів почався 1989 року з «Рейд Галуаз» (англ. Raid Gauloises), проведеної в Новій Зеландії. Організаторами було сплановано та проведено тривалу експедиційну гонку, учасники якої, покладаючись лише на власні сили і здібності, повинні були перетнути значну та важко прохідну територію. Перші змагання включали майже всі використовувані сьогодні елементи пригодницьких перегонів. Змішані команди протягом декількох днів повинні були подолати більш ніж 600 кілометрову дистанцію. У відповідності з розробленою концепцією змагань «Рейд Галуаз» у 1991 році була проведена ще одна пригодницька гонка – «Південний Траверс» (англ. Southern Traverse). В середині 90-х років ХХ століття на територію Америки було проведено гонку «Еко-Челлендж» (англ. Eco-Challenge). Останні змагання «Еко-Челлендж» були проведені в 2002 році. Саме завдяки гонці «Еко-Челлендж» прийшла назва «пригодницька гонка» (її вперше вжив журналіст Мартін Дугард (англ. Martin Dugard), описуючи клас гонок, представлених «Рейд Галуазом» та «Еко-Челлендж»).

У 2002 стартувала перша повністю американська експедиційна гонка – «Головна пригода» (англ. Primal Quest), яка стала основною експедиційною гонкою США, що проводиться щорічно. У 2004 загибель ветерана гонок Найджела Ейлота

(англ. Nigel Aylott) затьмарила ці змагання і стала основою численних обговорень характеру Primal Quest та інших пригодницьких перегонів [7]. За часів перебування України в складі колишнього СРСР змагання такого виду не проводилися. Вперше в Україні мультиспортивні змагання стартували 2004 року в Криму під назвою екстрим - марафон «Х-КРИМ».

У ході першої Української гонки за 50 годин 149 спортсменів з 43 команд (13 команд Х - класу і 30 команд М-класу) з 15 міст не тільки України, намагалися подолати маршрут, пройти більше 10 спец. етапів і знайти більше 30 контрольних пунктів, розміщених на площі понад 200 кв.км. Гонка «MILO-РЕЙД Х-КРИМ» проходила до 2014 року. За час проведення змагань було внесено багато змін для вдосконалення гонки. Організатори намагалися з кожним роком внести щось нове в подолання дистанції і в той же час не ставити учасників у вузькі рамки, що і приваблювало новачків, які бажали випробувати себе.

По праву можемо говорити що, «MILO-РЕЙД Х-КРИМ» була самою технічною гонкою в Україні, так як майже на кожному контрольному пункті команди долали різні технічні елементи (спуски та підйоми по вертикальних перилах, навісні переправи через яр або річку, спуски, як у вертикальні так і горизонтальні печери, при цьому організація етапів та страховки забезпечувалась самими учасниками під пильним наглядом суддів на КП) за допомогою альпіністського спорядження (мотузки, карабіни, засоби підйому та спуску по вертикальних мотузках, страховальні системи), яке учасникам треба було транспортувати самостійно.

При цьому для проходження технічних етапів учасникам необхідно було отримати допуск (спеціальна наклейка на каску з написом «ТЕХНО»), подолавши «ТЕХНО ТЕСТ». Це технічний етап, який учасники мали подолати за певний час, після чого отримували допуск до інших технічних етапів, за проходження яких отримували додаткові бали.

Динаміку кількості учасників у змаганнях «Міло-рейд Х - Крим» за період 2004-2014 роки представлено на рисунку № 1 [4].

Рисунок 1. Динаміка кількості учасників змагань «Х – Крим» за період 2004-2014 роки.

В червні 2007 року на заході України стартували екстрим-перегони «Gorgany Race». Дистанція змагань пролягала по гірському масиву «Горгани» в Українських Карпатах. Змагання склалися з двох частин – технічного етапу та власне екстрим-перегонів. На технічному етапі вимагалось, використовуючи альпіністське спорядження, подолати смугу перешкод, яка включала в себе швидкісний спуск в урочище, різні види переправ через провалля та річку, вміння правильно використовувати систему страхування. Команди, з інтервалом в 3 хвилини, виходили на маршрут перегонів, який пролягав через вершини гір Яйко-Ілемське, Молода, Грофа та долину річки Мшана, з врахуванням перепадів висот, що склав близько 80 кілометрів. Динаміку кількості учасників у змаганнях «Gorgany Race» за період 2007-2018 роки див. рисунок № 2 [4].

Gorgany Race з кожним роком прогресує та змінює свій формат. Поступово в змагання було включені нові класи та технічні етапи.

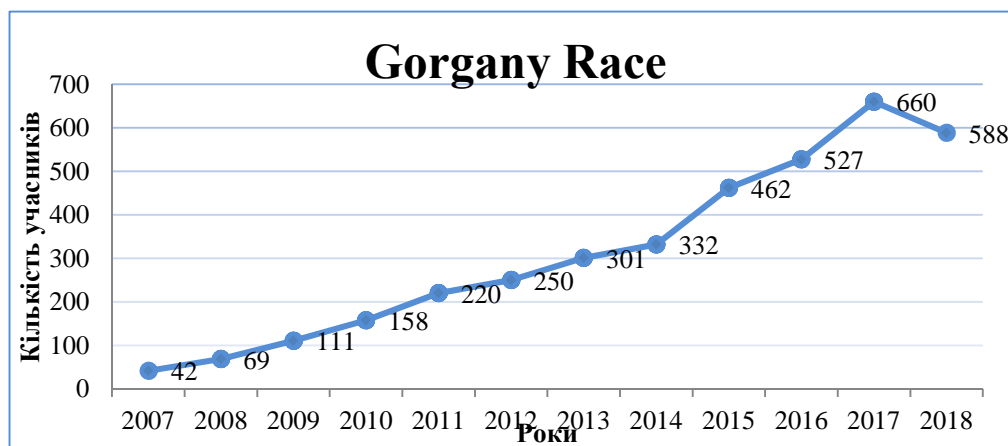

Рисунок 2. Динаміка кількості учасників змагань «Gorgany Race» за період 2007-2018 роки.

Так у 2018 році загалом у змаганнях взяли участь 260 команд: у класі «Трек» – 75 команда та 24 команди у класі «Вело», у класі «Спринт» та «Півспринт» – 89 та 72 команди відповідно. Загальна кількість учасників склала 588 осіб з майже всіх регіонів України [9].

Крім найбільших змагань такого типу «Milo-рейд X-Крим» та пригодницькі перегони «Gorgany Race» на Україні також проводились такі змагання, як: «X-Winter» в Криму, «Пригодницькі весняні перегони» на Донеччині, «Бузький Гард-Adventure Race» на Миколаївщині, «Морозный Полдень» на Кінбурнській косі, «Разом Race» у місті Київ, Wild River Race у місті Дніпро та ін.

Єдиних правил для таких змагань не існує. Організатори для кожної гонки розробляють регламент, згідно якого здійснюються змагання. Але є ряд правил, які є спільними для всіх перегонів: заборона використання моторизованих засобів пересування, вимога мати певне спорядження для проходження дистанції, заборона використання сторонньої допомоги (крім випадків, пов'язаних із загрозою для життя).

Гонки по тривалості можна розділити на:

Спринт: зазвичай двох або чотирьох-годинні змагання з мінімальною навігацією. Найчастіше в них використовуються елементи гри або спеціальні випробування на спритність, ерудованість і кмітливість учасників.

Гонки на витривалість: змагання з обмеженою навігацією і орієнтуванням. Тривалість коливається від 12 до 36 годин і більше. Часто в якості елемента змагань використовується базове володіння навичками роботи з мотузками (наприклад, проходження мотузкових переправ або спусків). Іноді на 24-годинних і більш довгих дистанціях потрібне залучення транспортних засобів груп підтримки для перевезення команд між частинами дистанції.

Багатоденні гонки: від 36 годин до 4 днів із залученням поглиблених навичок у навігації і виборі маршруту. Істотним фактором таких змагань стає брак сну.

Експедиційні гонки: від 4-х до 10 днів і більше, із застосуванням всіх елементів багатоденних гонок і додаткових дисциплін, таких як: пересування верхи на тваринах; використання незвичайних засобів пересування по воді (плоти, надувні камери і т.); пересування на роликових дошках або роликах ковзанах; подолання ділянок з використанням навичок альпінізму та роботи з мотузками. У такого типу змаганнях головне – «пригода». Залучення груп підтримки не допускається, турботу про перевезення учасників між етапами беруть на себе самі організатори.

В програму більшості пригодницьких гонок включають: біг по пересіченій місцевості, гірський велосипед і один з варіантів веслування. Так само досить часто присутні етапи орієнтування та робота з мотузками.

Пригодницькі гонки, які проводились в різних державах, відзначені використанням наступних дисциплін:

- пересування (біг, ходьба) по пересіченій місцевості з орієнтуванням;
- пересування по береговій лінії водоєм (коастерінг);
- веслування на човнах, каное, байдарках або нестандартних плавальних засобах, таких як плоти або надувні автомобільні камери;
- переміщення на самокатах, роликових ковзанах і роликових дошках;
- використання в'ючних тварин, таких як коні і верблюди;
- стрибки з парашутом і польоти на дельтапланах;
- подолання ділянок за допомогою гірського велосипеда;
- робота з мотузками та скелелазіння: подолання природних або штучних перешкод по закріплених або самонаведених мотузках.

Мультигонки, що проводяться в Україні, в основному складаються з:

- пересування (біг, ходьба) по пересіченій місцевості з орієнтуванням;
- веслування на каяках, байдарках або нестандартних плавальних засобах (як правило на коротких дистанціях);
- подолання ділянок гонки за допомогою велосипеда;
- робота з мотузками та скелелазіння.

Як правило, гонки в Україні проводяться за різними схемами, тобто в гонку включено декілька класів з різною кількістю учасників в команді, контрольним часом проходження дистанції (від 12 до 48 годин), та різними способами пересування (VELO, трекінг).

На відміну від пригодницьких перегонів, в яких дистанція складається з декількох кіл, які команда проходить в заданому напрямку різними засобами переміщення, для мультигонок характерна, як правило, дистанція за вибором.

З вище сказаного випливає, що в процесі становлення змагань даного типу склалося декілька понять, які часто використовують разом, але мають певні відмінності: мультиспорт, мультигонки і пригодницькі гонки.

На думку Михайла Першина, організатора однієї з найбільших міжнародних гонок «Salomon Pro Race», **мультиспорт** – загальна назва для змагань, що включають в себе різні види спорту. Це може бути і триатлон, і Adventure Race (з англійської – пригодницька гонка), і мультигонка, і будь-яке інше змагання з набором індивідуальних дисциплін, таких як: орієнтування, їзда на велосипеді, біг, веслування, лижі, скелелазіння, та ін., які організатори з'єднують в єдину дистанцію [6].

Adventure Race – це змагання певного типу. А саме: це загальний старт і фініш в режимі реального часу команди з чотирьох осіб, мінімум один з яких повинен бути іншої статі, що поєднують в собі трекінг, гірський велосипед, веслування, мотузкові спеціальні етапи, а взимку – пересування на лижах і снігоступах. Головною дисципліною, що зв'язує всі ці складові, є орієнтування на місцевості [6].

Також у своїх працях Колотуха О.В. зазначав, що Мультигонки (англ. *adventure races*) (від лат. *multi* – множинність і *гонки*) – це подолання пересіченої місцевості різними способами (пішки, на велосипеді, на човні тощо); командне

проходження дистанції у 300-400 км із демонстрацією своїх навичок у подоланні перешкод за кращий час. Спортсмени повинні бути добре підготовлені фізично та технічно, бути справжніми універсалами – уміти долати скелі, скакати на коні, сплавлятися на «каяку», долати гірські маршрути на «маунтінбайку», спускатися по вірвовці під водоспадом, добре орієнтуватися на місцевості, тощо. Такі перегони в Україні часто називають «екстрим-марафонами». Синоніми: «Х-гонки, пригодницькі гонки» [5].

З аналізу регламентів гонок та їх структури ми можемо зазначити, що мультиспорт – це сукупність багатьох видів спорту, елементи яких входять в структуру гонки, які команди долають в режимі реального часу при повній автономності роботи на дистанції і без моторизованих засобів пересування, тобто за допомогою м'язової сили. Проаналізувавши структуру проведених гонок, спостерігаються певні відмінності між пригодницькими гонками та мультигонками.

Пригодницькі перегони – це змагання певного типу. А саме: це загальний старт і фініш в режимі реального часу команди з чотирьох осіб, мінімум один спортсмен жіночої статі, що поєднують в собі трекінг, гірський велосипед, веслування, мотузкові спеціальні етапи, а взимку – пересування на лижах і снігоступах, і головну дисципліну, що зв'язує все це – орієнтування на місцевості.

Мультигонки – це вид мультиспортивних змагань, які можуть розділятися на декілька класів (VELO, трекінг, веслування) або можуть об'єднувати їх в одну дистанцію, що як правило проходить за вибором, або може долатися в заданому напрямку, при цьому кількісний склад команди визначається регламентом гонки.

У зв'язку з цим нами було розроблено та проведено анкетування для більш чіткого тлумачення понять: «Мультиспорт», «Мультигонка», «Пригодницькі перегони». Анкетування проводилось на пригодницьких перегонах «Gorganu Race», в яких взяли участь 81 мультиспортсмен з різних регіонів України (м. Київ, м. Одеса, м. Луцьк, м. Херсон, м. Яремче, м. Ужгород, м. Львів, м. Суми, м. Біла Церква, м. Миколаїв, м. Черкаси, м. Дніпро та ін.), з них 63 особи чоловічої статі та 18 жіночої. Мінімальний вік учасників складав 18 років, що і був передбачений регламентом перегонів. Найстаршим учасниками згідно анкетування серед чоловіків та жінок були Кияни віком 43 та 34 роки відповідно. Середній вік учасників перегонів складає 26 років. Вперше приймають участь в змаганнях 23 спортсмени, серед яких 9 жінок та 14 чоловіків.

На основі аналізу літератури та практичного досвіду респондентам нами було поставлено питання: "Чи згодні Ви з термінами?" Та запропоновані варіанти відповідей: «ТАК», «НІ», «СВІЙ ВАРІАНТ (ДОПОВНЕННЯ)».

З варіантом тлумачення першого терміну, що було запропоновано: "Мультиспорт" – загальна назва для змагань, що включають в себе різні види спорту, елементи яких входять в структуру гонки, які команди долають в режимі реального часу при повній автономності роботи на дистанції і без моторизованих засобів пересування, тобто за допомогою м'язової сили" погодились 98,8% респондентів. Відповіли, що не згодні з терміном 1,2% опитуваних.

Щодо тлумачення другого терміну "Мультигонка" – це змагання з набором індивідуальних дисциплін, таких як орієнтування, їзда на велосипеді, біг, веслування, лижі, скелелазіння, та ін., які організатори з'єднують в єдину дистанцію" погодились 97,6% спортсменів. Відповіли, що не згодні 1,2 % опитуваних. А також, 1,2% учасників анкетування внесли доповнення.

З тлумачення третього терміну "Пригодницькі перегони" – це змагання певного типу. А саме: це загальний старт і фініш в режимі реального часу команди з чотирьох осіб, мінімум один з яких повинен бути іншої статі, що поєднують в собі трекінг, гірський велосипед, веслування, мотузкові спеціальні етапи, а взимку – пересування на лижах і снігоступах, і головну дисципліну, що зв'язує все це – орієнтування на місцевості" погодились 66,7 % спортсменів. Відповіли, що не згодні та не пояснили з чим саме 12,3 % опитуваних. Та 21% спортсменів внесли доповнення в зміст даного терміну.

Висновки. Мультиспорт це – загальна назва для змагань, що включають в себе різні види спорту, таких як орієнтування, їзда на велосипеді, біг, веслування, лижі, скелелазіння, та ін., які організатори з'єднують в єдину дистанцію за допомогою орієнтування. Початком розвитку мультиспорту прийнято вважати дводенний «Карриморський міжнародний гірський марафон».

Вперше в Україні мультиспортивні змагання під назвою «Х-КРИМ» стартували у 2004 році в Криму, і у 2007 році змагання «Gorganu Race». З аналізу літературних джерел випливає, що гонки можна розділити за часом проходження дистанції та за структурою. Результати анкетування показали що спортсмени погоджуються із запропонованим тлумаченням термінів, що були з сформовані на основі літературних джерел, практичного досвіду, та аналізу структури гонок. Тому можемо стверджувати, що результати дослідження можуть використовуватись в науково - спортивній термінології.

Перспективи подальших досліджень. Визначити основні мотиви, що спонукають до участі в мультиспортивних змаганнях.

Література

1. Бабкин А.В. Специальные виды туризма [Электронный ресурс] /А.В. Бабкин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 252 с. – Режим доступа до ресурсу: http://tourlib.net/books_tourism/babkin.htm
2. Базилевич Н. Соціологічні передумови виникнення та розвитку видів екстремального туризму // Н. Базилевич, О. Іщенко //Туризм і краєзнавство. – Гуманітарний вісник ДВЗН «Переяслав-Хмельницький Державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, ФОП Лукашевич О.М., 2013. – С.221-225.
3. Балаклеїцев С.А. Адаптивные реакции и разработка организационно-методических принципов безопасности при занятиях мультиспортом в условиях средне - и высокогорья. – физиология: Автореф. Дис. канд. биол. наук: спец. 03.03.01 "Физиология" [Электронный ресурс] / Балаклеїцев Сергей Александрович. – М.:, 2010. – 26с. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.mgpi.ru/materials/11/11141.pdf>
4. Кільницький О.Ю. Історія становлення мультиспорту в Україні та світі / О.Ю. Кільницький, ЮА Грабовський. - Актуальні проблеми юнацького спорту: [зб.наук.праць за матер. XI Всеукр. наук.-практ. конфер.] (Херсон, 25-26 вересня 2014 р. / М-во освіти і науки України). – Херсон, 2014. – С.247 – 250

5. Колотуха О.В. Словник-довідник зі спортивного туризму та активної рекреації: географія, систематизація практика / О.В. Колотуха - Кропивницький: Льотної академії НАУ, 2017. - С. 170.
6. Першин М. Чем мультиспорт отличается от Adventure race [Электронный ресурс]. – 2007. - Режим доступа до ресурсу: <http://adrenaline.in.ua/sovety/prochee/chem-multisport-otlichaetsya-ot-adventure-race>
7. Приключенческие гонки [Электронный ресурс]. - 2011. - Режим доступа до ресурсу: <http://minkonsight.com/forum/index.php?showtopic=350>
8. Сахнова Н.С. Развитие экстремального туризма в Крыму [Электронный ресурс] / Н.С. Сахнова, В.М. Шумский, И.Б. Сидорчук. – Культура народов Причерноморья. – 2009. – №176. – С.89-92. – Режим доступа до ресурсу: http://tourlib.net/statti_tourism/sahnova.htm
9. Gorgany Race 2018 переможці змагань [Электронный ресурс]. - 2018. - Режим доступа до ресурсу: <https://www.gorganyrace.com/rezultaty-2018/>

Reference

1. Babkin A.V. (2008), "Special types of tourism", available at: http://tourlib.net/books_tourism/babkin.htm (available 2008).
2. Bazilevich N. and Ishchenko A. (2013), " Sociological background for the emergence and development of types of extreme tourism", Humanitarnyi visnyk DVZN «Pereiaslav-Khmelnytskyi Derzhavnyi pedahohichniy universytet im. Hryhoriia Skovorody». FOP Lukashyevych O.M., pp.221-225.
3. Balakleytsev S.A. (2010), "Adaptive reactions and the development of organizational and methodical principles of safety in the exercise of multisport in the medium and high mountains", available at: <http://www.mgpu.ru/materials/11/11141.pdf> (available 2010).
4. Kilnytskyi O. and Grabowski Y. (2014), "The history of multisport formation in Ukraine and the world", Aktualni problemy yunatskoho sportu: zb.nauk.prats za mater. XI Vseukr. nauk.-prakt. Konfer, pp 247 — 250.
5. Kolotukha O.V. (2017), "Dictionary of reference on sports tourism and active recreation: geography, systematization practice", Lotna akademii NAU: p. 170.
6. Pershin M. (2007), "What is the difference between multipurpose and Adventure race", available at: <http://adrenaline.in.ua/sovety/prochee/chem-multisport-otlichaetsya-ot-adventure-race> (available 2008).
7. "Adventure race" (2011), available at: <http://minkonsight.com/forum/index.php?showtopic=350> (available 2011).
8. Sakhnova N.S. Shumsky V.M. and Sidorchuk I.B. (2009), "Development of extreme tourism in the Crimea", available at: http://tourlib.net/statti_tourism/sahnova.htm (available 2009).
9. Gorgany Race (2018), "winners of the competition", available at: <https://www.gorganyrace.com/rezultaty-2018/> (available 2018).

УДК 37.015.3:005.32:351.741

Пліско В. І.,
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології і методики фізичного
виховання, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів)
Босенко А. І.,
доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри біології і охорони здоров'я, Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса)
Бондаренко В. В.
кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри тактико-спеціальної підготовки ННІ № 3,
Національна академія внутрішніх справ (м. Київ)

МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ КРИТЕРІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

У статті висвітлено експериментальну перевірку впливу запропонованих новацій професійної підготовки на динаміку показників мотиваційно-ціннісного критерію професійної готовності майбутніх працівників патрульної поліції. У експерименті брали участь слухачі курсу первинної професійної підготовки поліцейських Національної академії внутрішніх справ (n=61). Слухачі КГ (n=30) навчалися за чинною професійною програмою, ЕГ (n=31) – відповідно до проекту професійної підготовки, що реалізовувався завдяки цілеспрямованому розвитку професійно важливих якостей (фізичних, психологічних, комунікативних); застосуванню ситуаційних завдань під час опанування тактичної і вогневої підготовки; використанню варіативних ситуаційних задач під час проходження ролевих ігор (сценаріїв).

Математичне опрацювання результатів тестування слухачів ЕГ на формуальному етапі педагогічного експерименту засвідчило достовірне підвищення досліджуваних показників (p<0,05). Такі результати дають підстави стверджувати про позитивний вплив запропонованих новацій на розвиток показників мотиваційно-ціннісного критерію професійної готовності майбутніх поліцейських.

Ключові слова: професійна готовність, професійна підготовка, патрульна поліція.

Пліско В. И., Босенко А. И., Бондаренко В. В. Мотивационно-ценностный критерий профессиональной готовности будущих работников патрульной полиции. В статье освещена экспериментальная проверка влияния предложенных новаций профессиональной подготовки на динамику показателей мотивационно-ценностного критерия профессиональной готовности будущих работников патрульной полиции. В эксперименте принимали участие